

(א) [מכונתו עו:], (ב) פי' א' הדק, (ג) עני' מ"ש על הלכות פסחים פ"א, (ד) גי' רש"י מ"ד ו'לה מ"ה אמה,

מוסף רש"י

קידושין לאו לטיבועין ניתנו. משם קדושין לאו לטיבועין ניתנו. שם שם מת הקמן הקדושין מחוץ (כתובות ע"ו).

רבינו גרשום

ואמר רב יוסף לא שנו. דמחזירי אלא בשמחה היא אבל מת הוא דהיא תפסה אין מחזירין לירושבי מאי טעמא יכולה היא כו' הכי נמי יכול לומר האי גונו לא שושביני ואשמח עמו ואם לאו לא אחזירי. תבא במאי עסקינן. דלא מצי למטען הכי בשבכר שמח עמו האי דמת ולא הספיק לפרועו ענת שמת והואיל דבכר שמח עמו מחזירי אע"ג דמת: המאוס את האשה. וכמה לה עיקר כתובה מן האירוסין: כמה דברים אמורים. דגביא: הדבר ביה הבעל מן הקדושין נתנו גט בדידה מחזירין למימר תנו בעלי ואשמח עמו היא לא הכי לא אחזירי קדושין. אבל בדידה לא אחזירי. למימר תנו לי אשתי ואשמח עמה הא לאו הכי לא אחזירי קדושין משום דהוא לא תפסי ברשותה קדושין: ואתא ר' יהודה למימר כו' ולא מציא אמרה תנו לי בעלי ואשמח עמו. אלמא דבשלמא דתנאי היא: (ב) וכשמת הוא כולי עלמא לא ואתא ר' יהודה דיתבא לומר תנו לי בעלי כו' אפי' לר' יהודה ואין מחזירין. כי פליגי (בין) ר' תנאי ור' יהודה הנשיא שמחה היא ובקדושין לטיבועין נתנו אי הדרי אי לא הדרי הוא דמיפליגי. ר' נתן סבר קדושין לאו לטיבועין נתנו משום הכי מקום שנהגו להחזיר מחזירין לאו נתנו לטיבועין. ור' יהודה הנשיא סבר קדושין לטיבועין נתנו משום הכי מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין. משום דהדרי לא אחזירי. מקשינן ליה לאלתר אכתי איכא למיפק לתרווייהו והא מקום שנהגו כו' ור' יהודה היינו ת"ק דר' נתן. ומתוך דלעולם ר' יהודה סבירא ליה קדושין לטיבועין נתנו מפני טעמא מסיפא מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין ודא קשיא רישא והא מקום שנהגו להחזיר מחזירין. רבי יהודה רישא מתוך לה בסבלנות. מהנת משמשר הא נתן זולת הקדושין והכי קאמר סבלנות ודאי באמת אמרו מקום שנהגו להחזיר סבלנות מחזירין אולינן בתר מנהג אבל קדושין לא הדרי ואי קשיא לך הא סיפא נהי דמרוקמת בקדושין לר' יהודה תני מקום שנהגו כו' הא לא קשיא ההוא שנהגו לאו קשיא אלא דאידיד דצטרך למתני רישא דסבלנות מנהגא נתא בסיפא נמי מנהגא. ור' תנאי נמי דאמר קדושין לאו לטיבועין נתנו מפיק טעמא מרישא מקום שנהגו להחזיר מחזירין וסיפא מתוך לה סבלנות והנהגו דרישא לאו דוקא: והני תנאי. דפליגי בקדושין

לפרועו אחרי ששמח עמו אלא שמת ויבט אחיו את אשתו ושושבינות זו ראויה היא ותחזור לאמצע. דרך שושבינות אוכל עמו ואח"כ מציא הדורון: לימא סנו לי בעלי ואשמח עמו תנאי היא. למר מחזירין קדושין אס מת הארוס ולמר אין מחזירין: כסולה גובה מאסיס. אס מת או גיטסה וזכרמז לה מן האירוסין דהיכא ללא כמז לה בעילא היא ככתובות (דף פטו:) ולא איפשיטא: לקום שנהגו להחזיר קדושין מחזירין. מקמיה מפרש לה ואולי: ר' יהודה הנשיא אומר כו'. לקמן פרק עלה: דהרי זה איהו. חזר זה ורזזה לגרסה הלך טעול כמותה מלכד קדושין. והוא הדין אס מת הוא כדמפרש ואילך ומשום דמיבעי ליה נאס עמו תנו לי בעלי ואשמח עמו וקא הכא לישנא דהרי זה איהו: דמיס הוא כו'. פליגי נא עלמא לא פליגי. דלינה מחזרת קדושין דמינא אמרה תנו לי בעלי ואשמח עמו כדאוקמה רב יוסף כר אבא לברימא דלעיל: לטיבועין ניתנו. שם שמת ולא זכה לישאנה יהיו אבדין ולא יחזרו לו: ופרכינן והא מקום שנהגו להחזיר מחזירין קסני. כמילתיה דר' יהודה הנשיא ויהי מוקמת לה לדדיה דלטיבועין ניתנו: הכי קאמר. רבי יהודה: סבלנות ודאי. כההוא מודינא לך דכמנהגא תליא מילתא והוא מכשיטיס ששולח לארוסתו לאחר שקדשה אכל קדושין ודאי לטיבועין נתנו: והני תנאי. ולקמן כי הני תנאי: דלעיל דפליגי בקדושין לטיבועין ניתנו: ככר. כסף היינו כ"ה מנה: כסולה גובה כו'. לקמן מיפרשא כולה: כסולה גובה מאסיס וזו. דהיינו שני מנין והיינו חמשים שקל כמומר הכתובות. מלכד קדושין טעול כמותה: ככר. כ"ה מניס מנה כ"ה שקלים שקל ד' דינר דהיינו ד' זוזים: ר' יהודה אומר כסולה גובה מאסיס. מן הכרם של קדושין ומחזרת השאר לארוסה: רבי יוסי אומר. לקמיה מפרש לה: אינימא שמסה. היא ומשום הכי קאמר ר' יהודה מחזרת

לו את השאר קדושין לאו לטיבועין ניתנו: והא אוקימנא לעיל יכולה היא שתאמר תנו לי בעלי ואשמח עמו: שזינפה. תחת ארוס [שלה] וצאה לגבות כמותה כשיגרסנה צעלה: מישרא שריא ליה. כדנפקא לן בכוטה (דף ב:): מוהיא לא נתפסה ומותרת ואס צא לגרסה שלא כדין למה מחזיר [לן] את השאר: שאנשהו. ואסורה לו כדנפקא לן (כמותו דף נא): מוהיא לא נתפסה הא ע"פ שנתפסה אסורה ואזו זו אשת כהן וכיון דלא פשעה לא הפסידה כמותה לר"ה אכל בקדושה פליגי: ר' יוסי מספקא ליה. והו קדושין ממון המוטל בספק וחולקין ומחזרת לו את הנשיא או חושבת ככתובה ותטרופ ממנו מותר כמותה הלכך קדשה לאלמנה כו' שקלים דהיינו זוזים המ' זוזים זריכה להחזיר לו וחושבת ככתובה והוא נתן לה ל' חלאי שקלים דהיינו ס' זוזו הרי נתקבלה האלמנה ק' זוזו דהיינו מנה ככתובה: קדשה צל' שקלים. דהיינו מאה ועשרים זוז חליים תחשוב ככתובה דהיינו ס' זוזו וארבעים חסכרים לה הוא יתן עשרים חלאי שקל דהיינו מ' זוז: גראה צעני דה"ג אחר רב יוסף בר מניומי אחר רב נחמן צלל מקום שנהגו להחזיר מחזירין. היכא דמתה אשה: מוהרי דרי. ששולח אחר קדושין והן סבלנות הדרי כמיתת האשה. וגראה צעני דתרי גוויי יניחו מוהרי וסבלנות דהא גבי סבלנות נמי הכי פסקינן לה לקמן [קמיו:] גבי מתני' לסבלנות ומרי זימני למה לי וי"ל דמוהר הוא ממון שמקדים לה עמה צימני אירוסין שיהא כותב ככתובה לו ולהכי מיקרי מוהר: גוירה שמה יאמרו. קדושי טעות היו ולכן חזרו ונמאלו קדושין מופסין באחמה ומותרת לו: איכא דשמע. דהחזרת קדושין: ולא שמע צהא. צגט הלכך קדושין לא הדרי: וחוורס צעונפה. כשישא זה אשה יחזיר לו שושבינותו ולא קורס: ואין זה משום רביס. אס הכרה לו צדורין יותר:

סנו לי בעלי ואשמח עמו תנאי הוא קדושי דהיינו נשואין ואין העיכוז תלוי בי: אומר רב יוסף. צעלמא אמרי' תנו לי שושביני ואשמח עמו כדקאמרת אכל הכא צמאי עסקינן כגון ששמח ואכל עם המת כחופתו אותו שחיב לו השושבינות ונתחייב השושבין מיד

מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא

קמה.

ורבי יהודה הנשיא אומר באמת אמרו מקום שנהגו להחזיר קדושין כו'. ל"ג הכא קדושין דלקמן מוקי לה כסבלנות: (י' ורבי יהודה סבר באמת אמרו כו'. ואין לומר דלמא ר' יהודה סבר צדמת) היא יכולה לומר כו' דתנא צדמא לטפויי קא אחי:

נרתן זה שלשים חצאים. שכן היו רגילין לעשות חשבון מחלפי סלעים כדקאמר לקמן צפ' גט פשוט (דף קסו:) ספ"ל מלמעלה וקפ"ל מלמטה כו' ומפרש רבינו יעקב ספ"ל ס' פלגי קפ"ל ק' פלגי: ורבי יוסי מספקא ליה קדושין אי לטיבועין נתנו אי לאו לטיבועין נתנו. וא"ת ולמה חולקין הוה ליה למימר המוילא מחזירי עליו הראיה כדין כל ממון המוטל בספק כדנין דסומכוס ולעיל כדמוכר את הבית (דף סג: ד"ה איתמר) פירשמי לה: ואין

תנא קמא אלא לאו תנו לי בעלי ואשמח עמו איכא בינייהו וחסורי מחסרא והכי קתני המארס את האשה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה בר"א דהדר ביה איהו אבל מתה מקום שנהגו להחזיר מחזירין מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין ודוקא שמתה היא אבל מת הוא אין מחזירין מאי טעמא יכולה היא שתאמר תנו לי בעלי ואשמח עמו ואתא רבי יהודה הנשיא למימר באמת אמרו בין מת הוא ובין מתה היא מקום שנהגו להחזיר מחזירין מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין ולא מציא אמרה תנו לי בעלי ואשמח עמו לא דכולי עלמא יכולה שתאמר תנו לי בעלי ואשמח עמו ודמית הוא כ"ע לא פליגי כי פליגי שמתה היא והכא בקדושין לטיבועין ניתנו קא מיפלגי רבי נתן סבר ⁶קדושין לאו לטיבועין ניתנו ור' יהודה הנשיא סבר קדושין לטיבועין ניתנו והא מקום שנהגו להחזיר מחזירין קתני הכי קאמר וסבלנות ודאי מקום שנהגו להחזיר מחזירין והני תנאי כהני תנאי דתנאי קדשה בככר בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה ומחזרת לו את השאר רבי יוסי אומר קדשה בעשרים נתן לה שלשים חצאין קדשה בשלשים נתן לה עשרים חצאין במאי עסקינן אילימא שמתה מי אית לה כתובה ואלא שמת הוא אמאי מחזרת לו את השאר ונימא תנו לי בעלי ואשמח עמו ואלא באשת ישראל שזינתה ובמאי אי ברצון מי אית לה כתובה ואלא באונס מישרא שריא ליה ואלא באשת כהן שנאנסה ובקדושין לטיבועין ניתנו קמיפלגי רבי מאיר סבר קדושין לטיבועין ניתנו ור' יהודה סבר לאו לטיבועין ניתנו: משום הכי מקום שנהגו להחזיר מחזירין לאו נתנו לטיבועין. ור' יהודה הנשיא סבר קדושין לטיבועין נתנו משום הכי מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין. משום דהדרי לא אחזירי. מקשינן ליה לאלתר אכתי איכא למיפק לתרווייהו והא מקום שנהגו כו' ור' יהודה היינו ת"ק דר' נתן. ומתוך דלעולם ר' יהודה סבירא ליה קדושין לטיבועין נתנו מפני טעמא מסיפא מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין ודא קשיא רישא והא מקום שנהגו להחזיר מחזירין. רבי יהודה רישא מתוך לה בסבלנות. מהנת משמשר הא נתן זולת הקדושין והכי קאמר סבלנות ודאי באמת אמרו מקום שנהגו להחזיר סבלנות מחזירין אולינן בתר מנהג אבל קדושין לא הדרי ואי קשיא לך הא סיפא נהי דמרוקמת בקדושין לר' יהודה תני מקום שנהגו כו' הא לא קשיא ההוא שנהגו לאו קשיא אלא דאידיד דצטרך למתני רישא דסבלנות מנהגא נתא בסיפא נמי מנהגא. ור' תנאי נמי דאמר קדושין לאו לטיבועין נתנו מפיק טעמא מרישא מקום שנהגו להחזיר מחזירין וסיפא מתוך לה סבלנות והנהגו דרישא לאו דוקא: והני תנאי. דפליגי בקדושין

לפרועו אחרי ששמח עמו אלא שמת ויבט אחיו את אשתו ושושבינות זו ראויה היא ותחזור לאמצע. דרך שושבינות אוכל עמו ואח"כ מציא הדורון: לימא סנו לי בעלי ואשמח עמו תנאי היא. למר מחזירין קדושין אס מת הארוס ולמר אין מחזירין: כסולה גובה מאסיס. אס מת או גיטסה וזכרמז לה מן האירוסין דהיכא ללא כמז לה בעילא היא ככתובות (דף פטו:) ולא איפשיטא: לקום שנהגו להחזיר קדושין מחזירין. מקמיה מפרש לה ואולי: ר' יהודה הנשיא אומר כו'. לקמן פרק עלה: דהרי זה איהו. חזר זה ורזזה לגרסה הלך טעול כמותה מלכד קדושין. והוא הדין אס מת הוא כדמפרש ואילך ומשום דמיבעי ליה נאס עמו תנו לי בעלי ואשמח עמו וקא הכא לישנא דהרי זה איהו: דמיס הוא כו'. פליגי נא עלמא לא פליגי. דלינה מחזרת קדושין דמינא אמרה תנו לי בעלי ואשמח עמו כדאוקמה רב יוסף כר אבא לברימא דלעיל: לטיבועין ניתנו. משם שמת ולא זכה לישאנה יהיו אבדין ולא יחזרו לו: ופרכינן והא מקום שנהגו להחזיר מחזירין קסני. כמילתיה דר' יהודה הנשיא ויהי מוקמת לה לדדיה דלטיבועין ניתנו: הכי קאמר. רבי יהודה: סבלנות ודאי. כההוא מודינא לך דכמנהגא תליא מילתא והוא מכשיטיס ששולח לארוסתו לאחר שקדשה אכל קדושין ודאי לטיבועין נתנו: והני תנאי. ולקמן כי הני תנאי: דלעיל דפליגי בקדושין לטיבועין ניתנו: ככר. כסף היינו כ"ה מנה: כסולה גובה כו'. לקמן מיפרשא כולה: כסולה גובה מאסיס וזו. דהיינו שני מנין והיינו חמשים שקל כמומר הכתובות. מלכד קדושין טעול כמותה: ככר. כ"ה מניס מנה כ"ה שקלים שקל ד' דינר דהיינו ד' זוזים: ר' יהודה אומר כסולה גובה מאסיס. מן הכרם של קדושין ומחזרת השאר לארוסה: רבי יוסי אומר. לקמיה מפרש לה: אינימא שמסה. היא ומשום הכי קאמר ר' יהודה מחזרת

לו את השאר קדושין לאו לטיבועין ניתנו: והא אוקימנא לעיל יכולה היא שתאמר תנו לי בעלי ואשמח עמו: שזינפה. תחת ארוס [שלה] וצאה לגבות כמותה כשיגרסנה צעלה: מישרא שריא ליה. כדנפקא לן בכוטה (דף ב:): מוהיא לא נתפסה ומותרת ואס צא לגרסה שלא כדין למה מחזיר [לן] את השאר: שאנשהו. ואסורה לו כדנפקא לן (כמותו דף נא): מוהיא לא נתפסה הא ע"פ שנתפסה אסורה ואזו זו אשת כהן וכיון דלא פשעה לא הפסידה כמותה לר"ה אכל בקדושה פליגי: ר' יוסי מספקא ליה. והו קדושין ממון המוטל בספק וחולקין ומחזרת לו את הנשיא או חושבת ככתובה ותטרופ ממנו מותר כמותה הלכך קדשה לאלמנה כו' שקלים דהיינו זוזים המ' זוזים זריכה להחזיר לו וחושבת ככתובה והוא נתן לה ל' חלאי שקלים דהיינו ס' זוזו הרי נתקבלה האלמנה ק' זוזו דהיינו מנה ככתובה: קדשה צל' שקלים. דהיינו מאה ועשרים זוז חליים תחשוב ככתובה דהיינו ס' זוזו וארבעים חסכרים לה הוא יתן עשרים חלאי שקל דהיינו מ' זוז: גראה צעני דה"ג אחר רב יוסף בר מניומי אחר רב נחמן צלל מקום שנהגו להחזיר מחזירין. היכא דמתה אשה: מוהרי דרי. ששולח אחר קדושין והן סבלנות הדרי כמיתת האשה. וגראה צעני דתרי גוויי יניחו מוהרי וסבלנות דהא גבי סבלנות נמי הכי פסקינן לה לקמן [קמיו:] גבי מתני' לסבלנות ומרי זימני למה לי וי"ל דמוהר הוא ממון שמקדים לה עמה צימני אירוסין שיהא כותב ככתובה לו ולהכי מיקרי מוהר: גוירה שמה יאמרו. קדושי טעות היו ולכן חזרו ונמאלו קדושין מופסין באחמה ומותרת לו: איכא דשמע. דהחזרת קדושין: ולא שמע צהא. צגט הלכך קדושין לא הדרי: וחוורס צעונפה. כשישא זה אשה יחזיר לו שושבינותו ולא קורס: ואין זה משום רביס. אס הכרה לו צדורין יותר:

(א) נראה דל"ל לא דלא שם הוא דטלי עלמא כו'. (ב) צלל צלל מקום כו' וכן הגיה ה"ח בפנים וי"ה צדפויי וד"ס.

**עין משפט
נר מצוה**

גג א ב מ"י פ"ז מהל' זכיה ומתנה הל' ט י טו"ש"ע אה"ע ס' ס: נד ג מ"י פ"י מלכות אשוחת הל' יא ופי"א הלכה א סגנ עשין מת טו"ש"ע אה"ע סמנ נה סעף ו וסי' סו סעף ו: נה ד מ"י פ"ו מלכות זכיה ומתנה הל' כא סגנ עשין מת טו"ש"ע אה"ע ס' ג סעף ג: נו ה מ"י עס הלכה יח טו"ש"ע עס סעף א: נו ו מ"י פ"ו מהלכות זכיה הל' ג טו"ש"ע אה"ע ס' ס:

רבינו גרשום (המשך)

דלא מת הוא ובמאי עסקי דגביא כתובהה שזינתה: משרא שריא ליה. ואמאי גובה כלום הואיל דהיא תחת בעלה: אלא באשת כהן שאנסה. דאפי' באונס אסרי' ל' דעשאה ונוה: ר' מאיר סבר קדושין לטיבועין נתנו. וגובה כתובהה לבד הקדושין: ור' יהודה סבר כו'. אלמא דלגינתא דנאני איה: ור' יוסי מספקא ליה אי לטיבועין נתנו אי לא. הלכך ממון המוטל בספק הוא וחולקין דאי פשיטא לן לטיבועין נתנו היכא דקדשה בעשרים גריד לפרוע על עוד לאלמנה ככתובה מנה לבד מן הקדושין ואי נמי פשיטא לן לטיבועין נתנו להיכא דקדשה כבי' סלעים צריך שותן לה עזר המש על אותם עשרים דהיינו מנה כתובת אלמנה והכי נמי מפרש להיכא דקדשה [כל' סלעים] דאי לטיבועין נתנו נתן ונתן לה עזר לבד מקדושין כתובה מנה אי לאו לטיבועין נתנו תחזיר לו היא ה' סלעים שותן על כ"ה של כתובה. אבל השתא דמספקא ליה אי לטיבועין אי לא חולקין הקדושין בשוה בינו ובינה דאי קדשה כבי' סלעים תנכ"י בידה חצי קדושין וי' ששקייורו הן שלו לזיכך ונתן לה עזר ל' חצאי סלע שותן ט"ו סלעים על ח' סלעים שלו ששקייורו בידה הרי כ"ה סלעים והיינו שיעור כתובה מנה. דה"צ להיכא דקדשה כבי' סלעים חציין תטול היא לעצמה משום ספק וחזנין הן של בעל ועוד צריך שותן לה עזר כ' חצאי סלעים דהיינו סלעים על אותן ט"ו סלעים של קדושין ששקייורו לו בידה הרי כ"ה סלעים שיעור כתובה מנה: א"ר נתמן (ג) בכל מקום שנהגו להחזיר קדושין דמי. כלומר סתם עיריות של בכל שאין ידוע אם שלא נהגו בהם להחזיר אם לאו אם עומדות הן אותן עיריות וסמכות לפי שנהגו בה להחזיר מחזירין כמו כן אותן עיריות: ותרגומא נהרדעא. הן סתם עיריות אם סמכה לנהרדעא עיר שחזירין בה הן כל נהרדעא כמות. שאר בכל חוץ מנהרדעא מאי. כלומר היאך נהגין: מהרי דהרי. היינו סבלנות תכשיטין שנתן לה לאחר קדושין נתנו להחזיר אם מהא או שגורשה. קדושי לא הדרי: אמרימא אטר אפילו הדריה בה היא קדושי לא הדרי. דהי הדרי דמי קדושי אדם (דחשיב) כאלו מעולם לא קדשה ויאמרו בני אדם מותר לו לישא אחותה וטעו הואיל דקדשה אסור לו אחותה ואשה אל אחותה לא תקח אבל השתא כל זמן שקדשה בידה לא אתו למטעי: רב אישי אמר אפי' אי הדרי קדושי לא אתו למטעי: ורבי אשי ברותה היא. דאי מהדרא קדושי. איכא דשמע דמהרי קדושי וטבר דומי כאלו לא נתקדשה כלל. ולא שמע בגט שנתן ואתי למטעי: וחזרת בעונתה. בעת שישא זה אשה יפרע לו ולא קודם מפני שהיא כמלוה דכי היכי דמלוה לא מצי בבע בני דינא

(א) נראה דל"ל לא דלא שם הוא דטלי עלמא כו'. (ב) צלל צלל מקום כו' וכן הגיה ה"ח בפנים וי"ה צדפויי וד"ס.

